

До 80-річчя від дня народження

МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ ЗУБЕЦЬ

Михайло Васильович Зубець, майбутній академік НААН, заслужений діяч науки і техніки України, Герой України, президент НААН (1996–2011), активний член Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова від дня його заснування народився, 7 квітня 1938 р. в с. Нова Басань Бобровицького району Чернігівської області. У 1956 р. після закінчення навчання у Київському професійно-технічному училищі № 1 при заводі «Більшовик» розпочав трудову діяльність токарем порційних автоматів. Становлення висококваліфікованого спеціаліста у галузі тваринництва розпочалося в Українській сільськогосподарській академії (1957–1962), після закінчення якої працював старшим зоотехніком Прилуцької державної племінної станції (1962–1963), зоотехніком-селекціонером (1963–1965) та головним зоотехніком держплемзаводу «Тростянець» Ічнянського району Чернігівської області (1965–1972).

У 1972 р. М.В. Зубця призначено на посаду головного зоотехніка, а в 1973 р. — заступника начальника відділу по племінній справі Главку тваринництва Міністерства сільського господарства УРСР. Він працював начальником відділу по племінній справі — заступником начальника Главку тваринництва (1978), начальником управління м'ясного скотарства (1978-1980) та Головного управління сільськогосподарської науки (1980-1983). У 1983 р. М. В. Зубця призначено заступником Міністра сільського господарства УРСР, а в 1984 р. — начальником Головного управління сільськогосподарської науки, пропаганди, запровадження науково-технічних досягнень і передового досвіду, членом колегії Міністерства сільського господарства УРСР. У 1986–1987 рр. Михайло Васильович виконував обов'язки начальника Головного управління виробничої перевірки, пропаганди та запровадження науково-технічних досягнень і передового досвіду Держагропрому УРСР, а в 1987–1990 рр. — начальника Головного управління науково-технічного прогресу у галузях АПК Держагропрому УРСР.

У 1974 р. М. В. Зубець захистив кандидатську дисертацію «Обґрунтування підбору в заводському стаді великої рогатої худоби», у 1990 р. — докторську дисертацію «Методи використання генофонду симентальської породи при чистопородному розведенні та схрещуванні». У 1990 р. Михайла Васильовича обирають академіком Української академії аграрних наук. Упродовж 23-х років він був членом Президії, 15 років — Президентом, з 2011 р. — почесним Президентом Академії. Значною заслугою М. В. Зубця є те, що за умов глибокої економічної кризи він згуртував учених, спрямовуючи їхній потенціал на відродження аграрної науки в інтересах держави та суспільства. Виявив себе як талановитий організатор дослідної справи, очолюючи Інститут розведення і генетики тварин УААН (1991–1996).

Водночас обіймав найвищі посади в управлінні агропромисловим комплексом України як віце-прем'єр-міністр України з питань агропромислового комплексу (1996–1997) та Міністр сільського господарства і продовольства України (1997).

Академік М. В. Зубець значних успіхів досягнув, виконуючи обов'язки члена Колегії з питань економічної політики Державної думи України (1992), Державної комісії з проведення в Україні адміністративної реформи (1997), Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки (з 1997), Комісії з питань аграрної та земельної реформи при Президентові України (1997–1999), президії ВАК України (з 1998), виконуючого обов'язки члена Президії НАНУ (з 1998), Комісії з питань аграрної політики при Президентові України (1999–2001), Ради з питань інтелектуальної власності та трансферу технологій (2000), Ради з питань науки та науково-технічної політики при Президентові України (1999–2000), Національної ради зі сталого розвитку України та урядового комітету з реформування аграрного сектора (2003), Комітету з питань науки і освіти (з 2007).

Упродовж 1998–2000 років виконував обов'язки позаштатного радника Президента України, у 2001 р. — голови спостережної ради НАК «Укragenrolizing», у 1996–2004 рр. — члена АПУ, у 1996–1997 роках — його голови, у 1999–2003 рр. — заступника голови. У 2008 р. призначений головою підкомітету з питань науки.

У 1995 р. йому присвоєно вчене звання професора зі спеціальності «розведення і генетика тварин», а наступного року — почесне звання Заслуженого діяча науки і техніки України. Визнаючи високий авторитет та наукові здобутки, вченого у 1996 р. обирають академіком Академії аграрних наук Республіки Білорусь, а в 1997 р. — Російської академії сільськогосподарських наук.

Помер Михайло Васильович 7 січня 2014 р., похований на цвинтарі у селищі Чабани, що під Києвом.

Науковий доробок М. В. Зубця вражає своєю багатогранністю. Одноосібно та у співавторстві написав понад 720 наукових праць, серед яких книги: «Перевод сельского хозяйства на передовые рубежи научно-технического прогресса» (1986), «Підвищення м'ясної продуктивності великої рогатої худоби» (1988), «Преобразование генофонда пород» (1990), «М'ясне скотарство» (1991), «Довідник по м'ясному ско-

тарству» (1994), «Довідник зооінженерних термінів» (1995), «Племінна робота» (1995), «Генетика, селекція і біотехнологія в скотоводстві» (1997), «Племінні ресурси України» (1998), «Вчені-селекціонери у тваринництві» (1997), «Напрями економічного зростання агропромислового комплексу України» (1999), «Вибрані твори» (2003) та ін.

Академік М. В. Зубець — один із фундаторів новітньої теорії селекції у тваринництві. Він розвинув теоретичні та практичні питання породотворного процесу у молочному і м'ясному скотарстві, висунув принципово нову гіпотезу генезису порід, в якій на новий методологічний рівень поставлено осмислення проблеми схрещування, гетерозису та інбредної депресії, проміжного типу успадкування, які він розглядає як основні форми реалізації спадковості та мінливості тварин. Знаходився біля витоків розбудови в Україні галузі м'ясного скотарства. Є одним із співавторів високопродуктивних спеціалізованих порід: української, волинської, поліської та південної м'ясних. Професор М. В. Зубець є також співавтором високопродуктивних спеціалізованих порід молочного типу: українських червоно- і чорно-рябої, червоної та бурої. Серед найбільш вагомих здобутків ученого — оригінальна методика створення жирномолочного стада, апробована у провідному племінному заводі симентальської породи «Тростянець» Чернігівської області. Хоча основні наукові розробки вченого зорієнтовано на теоретичні дослідження у галузі селекції та розведення тварин, він також є ініціатором комплексу наукових досліджень з проблем генетики та біотехнології у тваринництві.

Одна із найбільших заслуг професора М. В. Зубця — у заснуванні наукової школи «Селекція м'ясних порід», де на принципах творчої співдружності та спадкоємництва поколінь знайшли ствердження кращі наукові традиції та підходи. В активі його наукової школи 11 докторів та 18 кандидатів сільськогосподарських наук.

Важливим напрямом наукової діяльності М. В. Зубця була популяризація галузевих досягнень. Він є співзасновником історико-біографічної серії «Українські вчені-аграрії ХХ століття», ініціатором публікації галузевих довідкових видань, редактором низки науковотематичних часописів та міжвідомчих наукових тематичних збірників. Доклав зусиль до становлення національної аграрної біографісти-

Михайло Васильович Зубець (до 80-річчя від дня народження)

ки як автор наукових праць популяризаційного характеру.

За значний внесок у розвиток вітчизняної аграрної науки, активну громадську, політичну і законотворчу діяльність, Михайло Васильович був відзначений численними урядовими нагородами, серед яких Перша премія НААН «За видатні досягнення в аграрній науці» (1995, 2001), премія ім. В. Юр'єва Національної академії наук України (1996), Державна премія України в галузі науки і техніки (1993, 1999). Він удостоєний звання Героя України (2009) і нагороджений двома орденами «Знак Пошани» (1971, 1976), орденами князя Ярослава Мудрого V і IV ступенів (1998, 2007), орденом Святого Володимира (2003), золотою медаллю ім. Ушинського Академії педагогічних наук України (2006), 3 медалями (1970, 1982, 1983).

Визнаючи вагомий внесок академіка М. В. Зубця в розвиток зоотехнічної науки відповідно до постанови Президії НААН (протокол

№18 від 25 вересня 2014 р.), його ім'я носить Інститут розведення і генетики тварин НААН.

Постановою Верховної Ради України № 7274 від 08.02.2018 р. «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2018 р.» 80-річчя від дня народження академіка НААН М. В. Зубця віднесено до пам'ятних дат державного рівня. Відповідно до цього НААН прийняла постанову «Про відзначення на державному рівні 80-річчя від дня народження академіка НААН, заслуженого діяча науки і техніки України, Героя України, президента НААН (1996–2011) М. В. Зубця» (протокол № 3 від 14.02.2018 р.).

*Президія Національної академії
аграрних наук України*

*Президія Українського товариства
генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова*

*Колективи Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН
та Інституту розведення
і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН*